

גליון "והיו הדברים"

רשום על מצבת רבינו
בווארשא

ומי שישתדל בהדפסת
הספרים יהיה לו המחבר
למליץ אם יהיה לו זכות

מתורת הגה"ק ר' אריה ליב צינץ זי"ע
אבד"ק פלאצק ובסוף ימיו בווארשא

גליון 26

פר' וילך שבת שובה תשפ"ג

מאהבה מבלי שיהיה פחד אלקים על עונתיו עברו ראשו, והרי כאילו חרב חדה מונחת לו על צוארו וגיהנם פתוח תחתיו אשר שמה יקננו כל רשעי ארץ ונדונין לדורי דורות, ובהיות האדם יודע שכן הוא, איך יעצור כח שתהיה תשובה מאהבה מבלי יהיה מורך בלבבו מחמת ה' והדר גאונו.

וכפי הנראה תשובה מאהבה לא שייך כי אם בצדיק גמור שבא עבירת לידו מ"מ הוא רובו זכיות, האיש הזה אפשר לו לעצור כח לשוב מאהבה כיון שאין עונשו עצום כל כך. ואף שבא שגגת מעשה לידו, מ"מ נקרא צדיק גמור, ואם חיותו מעותד לעונש יתכן שישוב מאהבה, בפרט כי הורגל בעבודת ה' ולא יחוש על טובת נפשו, ולא כן חרשעים אשר נשתקעו בשרירות ותאות הרעות.

והנה בדור הנביאים שהיה עונם גדול ועצום מאד כמבואר בכל תוכחות של הנביאים, ולכן אמר "שובה וכו'" כי כשלת בעונך" כי ודאי לא תוכל לעצור כח בראותך העונשים המרים המעותדים לבא עליך כמו שקדם בשומרון שאמר מקודם הפסוק שובה, תאשם שומרון כי מרתה באלוקים וגו', ולכן אמר שובה ישראל כי לא אחפוץ ממך תשובה מאהבה, כי לא יתכן לסיבת גודל העונש המעותד שלא תחוש לנפשך האומללה.

אך זאת העצה היעוצה שבתחילה תשוב מראה באופן שיהיו נעשין שגגות עכ"פ, ואז כאשר כבר הוקל מעונשך העצום תשוב שנית. ולזה אמר אחר שנעשה מעונך שונג, "אמרו אליו כל תשא עון" שתשוב על ידי השגגות ג"כ, ועל השגגות יתכן שתהיה מאהבה, כי מסייעין לו מן השמים לשוב בלבב שלם מאחר שכבר יצא מחזקת רשע בשובו מרשעתו ונעשו שגגות.

ולכן אמר "וקח טוב" כמו שמבואר, וזהו כונת הפסוק "ארפא משובתם", אף שחתשובה היתה בגדר רפואה מ"מ "אוהבם נדבה" והיינו שמעלה אני עליהם כאילו הקריבו נדבה, יען ישובו מאהבה, כי תשובה השנית יתכן שתהיה מאהבה. וא"ת איך יתכן שתהיה מאהבה הרי יודעין עונש המעותד, ולזה אמר "כי שב אפי ממנו" בעבור התשובה מראה שלא יהי עליהם עונש, א"כ תספיק תשובה השניה שתהיה מאהבה.

וכן מצינו שנעים זמירות ישראל, "בבא אליו נתן הנביא כאשר בא וכו'" פתח בתחנונים ואמר בפסוקיו "חנני אלקים כחסדיך כרוב רחמך מחה פשעי הרב כבסני מעוני ומחטאתי טהרני כי פשעי אני אדע וחטאתי נגדי תמיד", והשנויים והכפולים מבוארים, שבתחילה אמר "חנני כחסדך", וזכרוב רחמיך" הוא

ואמר ביום ההוא הלא על כי אין אלקי בקרבי מצאוני הרעה האלה: ואנכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא על כל הרעה אשר עשה. כבר תמחו כל המפרשים, אחר שהתוודו את עונם שהוא וידי גמורה, באמרם "הלא על כי אין אלהי בקרבי", תהיה זאת משכורתם באמרו "הסתר אסתיר" הסתרה כפולה ומכופלת.

ואולם תהיה הכוונה כי גלות ישראל הוא למרק עון וחטא ולמען ירצו את עונם וישימו על לב מדוע עשה הוא יתברך להם ככה, ואחר ששימו על לב עדיין אין ראויים לגאולה רק בעשותם תשובה מאהבה מתוך שלווה, נמצא שלפי זה גם השלחה היא בשביל הסתרת פנים אם תגרום השלחה חס ושלום לשוב לכסלה ואולתם ולא יזכרו כי מה' היתה זאת להם. והנה אם הוא יתברך מסתיר פנים הוא סיבה לכל מחלה וכל נגע ופגע וצרות המוצאות אותנו חס ושלום, כי הסתרת פנים הוא מורה התגברות הדינן הבאים מ'אחוריים' המקטרגים על ישראל ואחר שישבו מתוך הצרות והתלאות עד שראוי שישבו בנים לגבולם הקטרוג הוא בהיפך לנסותם בנסיון העושר והשלחה אם יעמדו בו נמצא שהוא הסתרת פנים בהסתר ובהעלם הסתרת פנים כפשוטו שמורה על צרות ורעות, וגם זהו השלחה מצד הסתרת פנים.

ולזה אמר "ואנכי הסתר אסתיר פני" שיהיה הסתר פנים במסתר, והרצון השלחה אשר יגיע להם למען ינוסו בנסיון השלחה אם יעמדו בתשובתם, כי צריך התשובה להיות במשקל כפי החטא שחטאו מתוך שלווה. ולזה אמר "על כל הרעה אשר עשה" צריך למרק כל הרעה כפי בחינת המעשה, כי הנה החטא אשר חטאו היה מתוך שלווה ואם כן אם ישובו לארץ ישראל אולי עוד יסיפו לחטוא, על כן ינסה אותם יתברך בנסיון השלחה ואם יזכרו את ה' הוא נותן להם כח לעשות חיל אזי ייטיב להם ויזכו לגאולה שלימה, על כן בזמן הזה ראוי יותר להזהר ולשוב עד ה' בכל לב ונפש מתוך השלחה והיא נרצית יותר לפי בחינת הנסיון, והוא נכון. ואם חס ושלום לא ישובו מתוך השלחה יש חס ושלום יותר קטרוג ומי יודע מה ילד יום. (קומץ המנחה פר' דברים)

*

שובה ישראל עד ה' אלקיך כי כשלת בעונך: קחו עמכם דברים ושובו אל ה' אמרו אליו כל תשא עון וקח טוב וגשלמה פרים שפתינו:

נודע ממאמרי חז"ל שאמרו גדולה תשובה שזדונות נעשין כשגגות, ואמרו שנעשין כזכיות, ומשני כאן מאהבה כאן מיראה. והענין הוא כי לפי חק טבע האנושי איך יתכן שתהיה תשובה

כפול, היה ל"ל חנוני כחסדך ומחה פשעי. גם "כבסני מעוני"
"ומחטאתי טהרני" הוא כפול ג"כ. גם "כי פשעי אני אדע כו", מה
נתינת טעם הוא למה שקדם.

אמנם ע"פ הקדמתנו יבא על נכון, הנה ביקש אדונינו דוד כי
נודע אחת מחסדי ה' הוא התשובה שמחסד עליון לקבל השבים
לפניו. והנה אף שיעשו הזדונות כשגגות היה בו די מהחסד, אבל
שימחה הפשעים לגמרי צריך רחמי ה' יותר שלא יסאיר רשומם
ניכר עוד. והוסיף עוד לבקש מהש"י כי כבר נודע דרך דוד המלך
שידע לרצות את בוראו בהדרגה, כמבואר בטור ה' יוה"כ
שהמשילו לעני המבקש על הפתחים, וכאן בא ג"כ בהדרגה
תחילה ביקש שיחגנו אלקים לקבל תשועתו, הוסיף אח"כ "כרוב
רחמיך מחה פשעי", והיינו למחות הפשע צריך רוב רחמים.
והוסיף לבקש "כבסני מעוני ומחטאתי טהרני", הוא שיבא לו
טהרה מכה החטא, והיינו במדרגה שישונו הזדונות זכיות.

ולזאת קבעו חכמים הראשונים להפסיק קודם יום הדין הגדול
יום א' כדי שגשית לבינו כי לא בעבור חרדתינו לקול השופר
אשר משמעו תצלנה אזנית נשובה עד ה', כי א"כ אין התשובה
מאהבה, ע"כ שמנו וחחקנו בלבנו להסיר מאתנו מורך הדין, רק
לשוב אל ה' בעבור אהבתו ובעבור כבוד שמו ית'.

(דרשות מהרא"ל ח"ג)

*

הנה עיקר טענת השטן שפורט עונות של כל השנה. וכבר דימו
החוטא לשור המזיק אם פעם ראשונה דינו כתם וכי ישלש בחטא
דינו כשור מועד.

והנה חזרת מועד דוקא בעתים שמועד להם, כמו מועד לשבתות,
והנה אם הוא יתברך, יזכור לנו ח"ו עונות ראשונים שמנהיגנו
והרגלינו לחטא כל ימות השנה ולשוב בימים נוראים הללו, לא
היתה התשובה מועלת, מאחר שאנו עלולים לחטא בשאר ימות
השנה תמיד, וצריך חזרה דוקא בשאר ימות השנה בזמן החטא.

אך הגדיל ית' חסדו עלינו שלא לזכור ראשונות, ומהני תשובה
בסתמא, ואין מחלק בין זמן לזמן. וזהו ענין דמנשי חוביהו. אך
עם כל זה צריך שתהיה תשובה שלימה, כמו שפירשתי מדרש
"קרוב ה' לכל קוראיו", יכול לכל ת"ל לכל אשר יקראוהו באמת.
והענין הוא כך, כי יש בני אדם שסוברים במה שמבקשים סליחה
ושבים מדרכם הרעה בימים האלו שיש בהם חפץ ה' ומיד אין
עוד בידם החטא לגמרי, רק עד יעברו ימים האלו וישונו לכסלה
וישנו באולתם, וכבר כתב הרמב"ם בהלכות תשובה שמתנאי
הבעל תשובה שיעיד עליו יודע תעלומות שלא ישוב לאותו חטא
לעולם, ואין הכונה שאם ח"ו חזר ונכשל בחטאו תבוטל התשובה
ראשונה, כי אם חזר בתשובה כבר נמחו פשעיו, רק הכונה
שבשעת עשיית התשובה רחמנא לבא בעי שאין רצונו לשוב
לחטא כלל. וזהו אמרו יכול לכל, אף אם יעזוב רשע דרכו רק לפי
שעה, ת"ל לכל אשר יקראוהו לעתיד דייקא שצריך תשובה
שלימה ועזיבת החטא מכל וכל.

והנה השטן שפורט רק עונות ומקטרג שאינה רק תשובה של
רמייה, כענין מי שיש לו סחורה האסורה להוליקה למדינה בלי
מכס, בהגיע על שער המכס ישליך את סחורתו באחת הפתחים

עד יעבור המכס וישונו לקחתה בסתר, וזה נקרא גונב המכס. ולכן
אמר השטן גנבים הם כי הם משליכים חטאותם ופשעיהם רק
לפי שעה עד יעבור זמן המכס שהם ימים הקדושים הללו. והנה
אם היה זוכר עונות ראשונים שהם למודי הרע תמיד עשות ככה
לשוב לאולתם במשך ימי השנה בודאי סתמא היה כפירושם
שאין רק השונו של רמייה לפי שעה, אך חסדו ית' שלא לזכור
הראשונים ולפי שעה נושא עון שאינו מניח העון להכריע עד
בתוך כך ישובו בתשובה שלימה ויתנו דעהם שלא להתגאל עוד
בפת בגו מלך זקן וכסיל. והוא ית' מקבל תשובתם מאחר שעכ"פ
באותו זמן דעתן שלא ישובו לכסלה עוד כל ימי עולם. וזהו
מחסדו הגדול ית'. והנה הוא יתברך, יודע שאנו מועדין לשנות
באולתנו במשך ימות השנה אך אף שהוא ית' יודע מזה, ישליך
במצולות ים ולא ישים לנגד עיניו חטא המעווד. וזהו מאמר
השטן "נשאת עון עמך כסית כל חטאתם סלה" שעתידין לחטא
ולכן תתן להם דין חוטא במקרה ואינו מועד לחטא כפי שינוי
הזמן. וזהו אמרו "מלפניך משפטנו יצא", וא"ת שמסתעף מזו
ריעותא שאתה יודע שאנו מועדין ועתידין לחטא, אמר כי לא
כן הוא, רק עיניך תחזנה מישרים דייקא.

וזהו הכוונה ג"כ 'עניי ה' אלקיך בה מראשית שנה עד אחרית
שנה" שחוא משכיל מיד בראשית השנה אם עזבו החטא לגמרי
עד אחרית שנה כי מבלעדי זאת היא תשובה של רמייה.

ובזו יובן מ"ש "אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו", ודרשו
חז"ל כשנים כסדורות מששת ימי בראשית. דהיינו אם יהיו
חטאיכם כשנים הסדורות לחטא בימות השנה ולשוב בתשובה
שלימה בימי הנוראים והתשובה כשלג ילבינו, אך אתם חוטאים
גם בימים הקדושים הללו ומה יש לכם צדקה לזעוק עוד אל
המלך. (קומץ המנחה - דרוש לשבת שובה)

*

**בפר' אחרי מות: בזאת יבא אהרן אל הקדש בפר בן בקר לחטאת
ואיל לעלה: ומאת עדת בני ישראל יקח שני שעירי עזים לחטאת
ואיל אחד לעלה: והקריב אהרן את פר החטאת אשר לו וכפר
בעדו ובעד ביתו: זכר כאן מה שיקח מאת עדת בני ישראל עד
שלא סיים מה שיעשה בקרבנותיו.**

והוא להישיר לב אנשים שלא ישתדל אדם עבור עצמו, כי אמר
החכם, ו"כשאני לעצמי מה אני". והעיקר שישתדל מה שבחוקו
להישיר לזולת, ויבנה גם הוא ממנו. ולזה המצוה שישקוד על
תקנת עדתו מה שהוא בחוק האפשרי ואז קרבנו יהיה נרצה
ביותר שיכפר בעדו. (מלא העומר פר' אחרי)

*

**בפר' אחרי מות: והיתה לכם לחקת עולם כו'. אפשר שאם היו
ישראל במדריגה לא היו צריכים לכפרת יוה"כ, וא"כ אינה מצוה
רק חקה ומצוה בלא טעם, לכן אמר "והיתה לכם לחקת עולם",
שהענין תהיה לחקה בעלמא, לא שתצטרכו לכפרה, ונתן טעם
למה רצונו יתברך שיהיה לחקה, "כי ביום הזה יכפר עליכם", א"כ
יש טעם לעניו ואינו בגדר חקה, אבל טוב "כי לפני ה' תטהרו"
מעצמיכם, ולא יהיה התענית רק לחקה בעלמא.**

(מלא העומר פר' אחרי)